

www.uffants-4.ch

www.uffants-4.ch: 40 films curts che mussan co ch'ìls geniturs pon promover lur uffants ils emprims onns da lur vita. Per quai na dovri betg acziuns extraordinarias: chaschuns d'emprender sa dattan adina puspè durant il di, en situaziuns nun-spectacularas, nua che l'uffant fa scuvertas ed emprenda giugond – cun gidar en il lavuratori, da spaletschar carottas en cuschina u durant far gieus cun paltauns da plievgia.

Ils films «Situaziuns d'emprender per uffants fin 4» serran ina largia. I na dat betg in meglier medium per intermediar a moda directa e bain chapibla co ch'ìns po promover ils pitschens gia fitg baud. Perquai duain ils films esser accessibels vastamain. Sin via directa u indirec-ta en discussiun cun persunas professiunalas: ils films duain cuntan-

Ina gronda paletta da temas e situaziuns

Ins po tscherner ils films tenor quatter differents menus: conturn, alfabetic, temas e vegliadetgna. La pagina «conturn» sa lascha scrollar vi e nà ed ins vesa pliras parts da l'intern d'ina chasa, ma er in curtin cun giaglinas ed in toc d'ina via en in vitg u ina citad. Gia qua datti bler da scuvrir, i para in pau sco ina pagina dubla en in «Wimmelwörterbuch». Per pudair guardar ils films èsi da cliccar sin in dals pleds, p.ex. ketschup, buglia, chaz da sosa, fora u paltaun. Cliccain sin velo. In pèr

Il tigrinya

Ina da las linguas ch'ìns po tscherner è il tigrinya. Questa lingua appartegna a la famiglia da linguatgs afroasiatica. Entaifer la famiglia fa ella part dal rom da las linguas semiticas. Tigrinya vegn discurre dals Tigray-Tigrinya, ina cuminanza etnica ch'è da chasa en la regiun da la Corna da l'Africa. 65% dals pledaders (4,2 milliuns) vivan en la part settentriunala da l'Etiopia, ils ulteriurs 35% (2,5 milliuns) populeschan las parts en il sid da l'Eritrea. Pli baud, durant la curta fasa che l'Eritrea e l'Etiopia han furmà ina confederaziun, era il tigrinya ensemen cun l'arab ina da las linguas uffizialas da quest construct statal. En connex cun l'annexiun da l'Eritrea tras l'Etiopia è la lingua vegnida remplazzada l'onn 1958

FOTO: LIA RUMANTSCHA

Er il guaud porscha situaziuns d'emprender.

scher uschè blers geniturs e persunas da contact cun uffants pitschens sco pussaivel. Els stattan a disposiziun en las quatter linguas uffizialas svizas (tudestg, franzos, talian e rumantsch) sco er en nov ulteriuras linguas: albanais, arab, englais, portugais, serb-croat-bosniac, spagnol, tamil, tigrinya e tirc.

Ils films èn accessibels per tuts libramain sur la pagina d'internet:

uffants pitschens van per in curtin enturn sin divers vehichelets, ina buobetta ha in velo, in auter uffant giess era gugent cun lez. I dat in pitschen conflict. Il film mussa co ch'ìls uffants emprovan, cun l'agid da la manadra da la grupp da gieus, da schliar quest conflict e da vegnir perina. Cliccain anc sin balester e frizza. Nus arrivain en in guaud. In bab mussa a ses figl co ch'ìns sajetta in frizza cun il balester ch'èls han fatg ensemen. L'uffant emprenda plaunsieu, ma cun success grazia a las enconuschientschas dal bab che ha gron-

cun l'amaric, ina lingua fitg d'ersada en l'Etiopia. L'onn 1991 è l'Eritrea daventada independenta ed il tigrinya ha obtegnì il status d'ina lingua da lavur en divers secturs. Sco linguas naziunalas che han formalmain ils medems dretgs, reconuscha l'Eritrea oz las nov linguas da las nov etnias las pli grondas: tigrinya, tigre, afar, saho, kunama, bedscha, blin, nara ed arab. Il tigrinya e l'arab da standard valan però de facto sco linguas naziunalas (*tenor <http://en.wikipedia.org/wiki/Eritrea#Languages>*).

Trais frusas en tigrinya:

Bun di! kemey Hadirkum? (translaziun litterala: Co has ti passentà la notg?) Buna sairai kemey wiE'kum? (translaziun litterala: Co has ti passentà il di?) Buna notg! kemey

www.uffants-4.ch. Els pon vegnir utilisads en tut las domenas da l'educaziun d'uffants pitschens: en la cussegliaziun da mammas e babs, en la cussegliaziun d'educaziun, en canortas d'uffants pitschens, famiglias dal di u gruppas da gieus.

Ils films «Situaziuns d'emprender per uffants fin 4» sa basan pedagogicamain sin il «Rom d'orientaziun per la furmaziun, educaziun

da pazienza ed encuraschescha il mattin.

Schliar conflicts ed emprender cun success èn mo dus temas che vegnan visualisads en quests films. Auters èn surmuntar resistenzas, surmuntar cunfins linguistics a moda ludica, far experientschas per survegnir fidanza en sai, agid per gidar sasez, emprender pass per pass in da l'auter, e.u.v. Tut quels temas parzials fan part da sis tematicas principalas: emprender cun tut ils senns, emprender ensemen, discurre ensemen, encuraschar e rinforzar, dar sfidas e sustegnair, sa participar e far part.

am'siKum? (translaziun litterala: Co has ti passentà la saira?) (*tenor http://www.people.vcu.edu/~gasmerom/Eritrean_languages/tigrigna/lesen8.html*)

Pleds

a moda ludica	spielerisch
accessibel	zugänglich
agid per gidar sasez	Hilfe zu Selbsthilfe
balester e frizza	Pfeil und Bogen
canorta d'uffants	Kinderhort
chaschun	Gelegenheit
chaz da sosa	Saucenlöffel
curtin	Baumgarten
fidanza en sai	Selbstvertrauen
giagliana	Huhn
largia	Lücke
paltaun	Pfütze
promozioni tempriva	Frühförderung
renconuscher	anerkennen

e tgira dals uffants pitschens en Svizra» ch'è vegnì lantschà il 2012 da la Rait tgira d'uffants svizra e da la Cumissiun naziunala svizra per l'UNESCO. Mintga film s'occupa cun in tema specific ch'è cuntegnì entaifer il rom d'orientaziun.

La produciun dal film è vegnida procurada da Heidi Simoni, directura da l'Institut per l'uffant Marie Meierhofer. Margrit Stamm, profes-sura emeritada per scienzas d'educaziun ed anteriura manadra dal Center per la furmaziun da l'uffant pitschen, ha cusseglià scientificamain la direcziun da furmaziun.

Il project è vegnì finanzia dal fond da lottaria dal chantun Turig e da la Jacobs Foundation, da la Fundaziun Mercator Svizra e da la Fundaziun Viktor Dürrenberger. Senza quest sustegn na fiss il project betg vegnì realisà.

Tgi che vul tscherner in tema ch'è adattà a la vegliadetgna da gist ses uffant, clicca sin il menu «vegliadetgna». Qua èn ils cuntegns ordinads tenor la vegliadetgna, da l'emprim onn da la vita fin al quart e pli vegl.

Ins po tscherner sez la lingua dals filmins. Ils dialogs e discurs vegnan accompagnads da suttitel, las situaziuns vegnan raquintadas. Igl è pia er ina buna chaschun da tadlar il sun dad autras linguas, per part betg uschè famigliaras per nos-sas ureglias, sco per exempel il tigrinya.

sajettar	schliessen
settentriunal	nördlich
situaziun d'emprender	Lernsituation
spaletschar	schälen
surmuntar	überwinden
tscherner	wählen
vegliadetgna	Alter
vehichelet	kleines Fahrzeug

 Lia Rumantscha

Lia Rumantscha
Via da la Plessur 47
7001 Cuira
telefon 081 258 32 22
lr@rumantsch.ch
www.liarumantscha.ch